

Бранко Ђупурдија

НАСТАНАК, РАЗВИТАК И ФУНКЦИЈЕ СМОТРЕ АМАТЕРСКИХ
ХОРОВА И ОРКЕСТАРА У СУБОТИЧКОМ СРЕЗУ ШЕЗДЕСЕТИХ
ГОДИНА XX ВЕКА

Неки моменти у развоју суботичког фолклора (пре свега смотре хорова и оркестара) током седме деценије XX века су познати. Познати су, на пример, време и место извођења тих приредби. Оно што је најбитније остало је, међутим, непознато: садржај и функције те културне манифестације. Зато је основна намера аутора да покуша да осветли настанак, кретање, садржај и функционисање суботичког фолклора током седме деценије овог века, све док се његово одржавање 1969. године није пренело у Чантавир, место надомак Суботице.¹

Прву „среску музичку смотру“ организовали су Културно-пропагандни центар из Суботице и Савез музичких друштава Културно-просветне заједнице среза Суботица, у недељу и понедељак, 26. и 27. новембра 1961. године, са почетком у 19 часова у сали Непкера (Nepkör) и Народног позоришта у Суботици. Приредба је организована у част двадесете годишњице устанка. Укупно је наступило девет састава, од којих: шест из Суботице, два из Сенте и један из Бајмока. Наступили су: Градска филхармонија, Ансамбли Музичке школе, Ансамбли Учитељске школе, Хор КУД занатлија, Ансамбли ОКУД „Младост“ и Ансамбли КУДЖ „Братство-јединство“ из Суботице, Оркестар хармоникаша Музичке школеле и Омладински хор из Сенте, као и Тамбурашки и забавни оркестар из Бајмока².

Другу среску смотру хорова и оркестара организовали су Савез музичких друштава среза Суботица и Културно-просветна заједница општине Бачка Топола. Она је одржана у суботу и недељу, 15. и 16. децембра 1962. године у Бачкој Тополи. Првог дана је наступило 10 културно-уметничких састава: Омладински симфонијски оркестар школе за основно музичко образовање „Стеван Мокрањац“ из Сенте,

¹ Видети: Б. Ђупурдија, *Суботица и околина*, Нови Сад 1987, 13, 158—179.

² Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница среза Суботица 1948—1965, инв. бр. 26/1961 (Програм Среске музичке смотре. Суботица, 26. и 27. XI 1961); »Magyar Szó«, XVIII/292 (5205), Нови Сад, 25. XI 1961, 12.

под вођством диригента Фабијан Михаља; Мешовити хор занатског културно-уметничког друштва из Суботице, са диригентом Варга Петером; Женски хор Економске школе „Боса Милићевић“ из Суботице, са диригентом Тивицки Белом; Омладински хармоникашки оркестар „Хармона“ из Сенте, под вођством диригента Нађ Вилмоша; Трио гитара из Карађорђева; Тамбурашки оркестар културно-уметничког друштва из Хајдукова са, стручним руководиоцем Јенеи Јаношем; Тамбурашки оркестар КПД „Јединство-Egyseg“ из Бајмока, са диригентом Малагурски Лазаром; Тамбурашки оркестар Економске школе „Боса Милићевић“ из Суботице, са стручним руководиоцем Звекић Тодором; Народни оркестар занатског културно-уметничког друштва из Суботице, са стручним руководиоцем Хартиг Албертом и Тамбурашки оркестар КУДЖ „Братство-јединство“ из Суботице, са стручним руководиоцем Тумбас Пером Хајом. Другог дана је најављено осам, а наступило је девет културно-уметничких састава: Омладински симфонијски оркестар Музичке школе из Суботице, са диригентом Ковач Мирком; Мешовити хор Учитељске школе из Суботице, са диригентом Варга Петером; Женски хор Музичке школе из Суботице, са диригентом Тиквицки Белом; Женски хор и Гудачки оркестар Учитељске школе из Суботице, са диригенткињом Балог Јанком; Тамбурашки оркестар ОКУД „Младост“ из Суботице, са диригентом Малагурски Лазаром; Хармоникашки оркестар Учитељске школе из Суботице, са диригентом Варга Петером; Забавни оркестар и (ненајављени) Квартет гитара ОКУД „Младост“ из Суботице, са диригентом Јосипом Ковачем. Изведена су дела класичне (Бах, Чајковски и др.), забавне и народне музике. Смотра је протекла у знаку суботичких аматера. „Показало се, као и прошле године, да они још увек високо одскачу од осталих учесника и потпуно је разумљива одлука жирија да на војвођанску смотру која ће се одржати идуће године у Новом Саду упути само Суботичане“. Најбољи су били: Омладински симфонијски оркестар и Женски хор Музичке школе и Гудачки и Плесни оркестар ОКУД „Младост“ из Суботице³.

Трећи сусрет аматерских хорова из суботичког среза је одржан 14. децембра 1963. године у Сенти. Сусрет је организовао Савез Музичких друштава среза Суботица, у сарадњи са Културно-просветном заједницом општине Сента и Школом за основно музичко образовање „Стеван Мокрањац“ из Сенте. Концерт је одржан у сали „Еужен“. Према програму, требало је да наступе ансамбли из сомборске, суботичке, сенћанске и ађанске општине. Сомбор је представљао Сомборско певачко друштво, под руководством диригента Драгослава Митровића; из Суботице су наступили Мешовити хор КУДЗ „Лањи Ерне“ (Lányi Ernő), под руководством диригента Варга Петера и Хор Економске средње школе „Боса Милићевић“, са диригентом Тиквицки Белом; из Аде Женски и Мешовити хор, под руководством

³ Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница среза Суботица, инв. бр. 19/1962, док. бр. 373/1962 или 18—397 (Програм Среске смотре хорова и оркестара од 15. и 16. XII 1962); „Суботичке новине“, XVII/48, Суботица, 23. XI 1962, 5; Исто, XVII/52, Суботица, 21. XII 1962, 6.

диригента Цвитко Ференца, и из Сенте Хор Музичке школе и Градска филхармонија (име диригента није назначено)⁴.

Четврти сусрет хорова и оркестара суботичког среза припреман је (нема извештаја после тога) за 7. и 8. октобар 1964. године. Требао је да се одржи у Дому културе у Сенти, у част двадесете годишњице ослобођења. Организацију сусрета су преузели Савез музичких друштава среза Суботица и Културно-просветна заједница и Музичка школа из Сенте. Програмом је предвиђено да 7. октобра наступе: Хор Музичке школе из Сенте, Мешовити хор и Народни оркестар КУДЗ „Лањи Ерне“ из Суботице, Мешовити хор сомборског певачког друштва, Гудачки оркестар и Хармоникашки оркестар Музичке школе из Сенте. Програмом за 8. октобар предвиђен је наступ: Мешовитог хора Музичке школе из Суботице, Женског хора и Мешовитог хора Учитељске школе из Суботице, Градског мешовитог хора из Аде, Хармоникашког оркестра Музичке школе из Аде, Тамбурашког оркестра КУДЖ „Братство-јединство“ из Суботице и Народног оркестра, Тамбурашког оркестра и Забавног оркестра ОКУД „Младост“ из Суботице⁵.

У току 1964. године одржане су и две општинске смотре фолклора, у Бајмоку и Суботици. У Бајмоку је 16. октобра 1964. године, поводом двадесетогодишњице ослобођења места, одржана смотра хорова и оркестара. Истог дана је најављено да ће у смотри „учествовати сто и педесет ученика основних школа из Бајмока, Бурђина и других околних места, као и радници из радних организација који се у слободним часовима баве овим активностима“. Смотри је организовала Културно-просветна заједница општине Бајмок⁶. Сусрет хорова и оркестара општине Суботица одржан је 21. децембра 1964. године у Великој сали Народног позоришта у Суботици. Сусрет је организовао Одбор за музички живот при Културно-просветној заједници општине Суботица. Програмом је предвиђен наступ пет састава из Суботице: Учитељска школа, са два хора; Музичка школа са једним хором и два оркестра; ОКУД „Младост“ са пет оркестара; КУД „Лањи Ерне“ са једним хором и два оркестра и КУДЖ „Братство-јединство“ са једним оркестром. „Сусрет нема такмичарски карактер, већ се замишља да буде музичка манифестација. Нека се ансамбли потруде да саставе музике на што вишем уметничком нивоу“⁷.

Са укидањем суботичког среза 1965. године умногоме је редукован интензитет одржавања смотри хорова и оркестара. Једна таква

⁴ Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница среза Суботица, инв. бр. 19/1963. док. бр. 297 (Допис Културно-просветне заједнице среза Суботица Школи за основно музичко образовање „Стеван Мокрањац“ у Сенти, од 5. XII 1963); »Magyar Szó«, XX/347 (5945), Нови Сад, 18. XII 1963, 16. Од 1963. године почела је да ради и Среска смотра народних игара у Бајмоку.

⁵ „Суботичке новине“, XIX/40, Суботица, 2. X 1964, 5; Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница среза Суботица, инв. бр. 26/1964 (Програм IV сусрета хорова и оркестара среза Суботица).

⁶ „Суботичке новине“, XIX/42, Суботица, 16. X 1964, 7.

⁷ Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница општине Суботица 1960—1969, инв. бр. 8, док. бр. 150, Суботица, 7. XI 1964; исто, инв. бр. 1 (Записник са састанка Одбора за музички живот при Културно-просветној заједници општине Суботица од 14. XI 1964).

приредба, међуопштинска смотра хорова, оркестара и фолклорних група одржана је у Занатском дому у Суботици 20. маја 1967. године. Наступила су следећа културно-уметничка друштва: „Јединство — Egyseg“ из Бајмока, „Матија Губец“ из Таванкута, „Младост“, „Братство — јединство“ и „Лањи Ерне“ из Суботице, Градски хор из Аде и Уметничко друштво из Бајше. Смотра је имала елиминациони карактер. Најбољи састави су се пласирали за четврти Фестивал музичких друштава Војводине, који је требало да се одржи 3. и 4. јуна 1967. године у Руми⁸.

Преостаје да одредимо и функције ове културне приредбе. У вези с тим се најпре намеће питање социјалног нивоа на коме се културне приредбе изводе, односно чије и какве потребе задовољавају. Утицај глобалне политике и друштвеног система се најјасније изражава у чињеници што се приредбама обележавају значајни датуми из прошлости, као што су годишњице дизања устанка и ослобођења од окупатора, што позитивно делује на интеграцију локалног друштвеног система у токове глобалног система. Утицај глобалног друштвеног система се осећа и у административним поделама на срезове и општине. Они су, у ствари, локални друштвени системи у којима се изводе културне приредбе, тако да обављање приредби доприноси њиховој интеграцији, а тиме и интеграцији шире друштвене заједнице. Унутар локалних друштвених система делује више културних установа и појединаца који делатношћу задовољавају различите потребе. Културне установе (стручна музичка удружења, културно-уметничка друштва, културно-просветне заједнице и др.) служе негововању традиције (музика, песма, игра) и властитој афирмацији (већина приредби има елиминациони карактер за даља такмичења), и, као такви, доприносе функционисању локалних и ширих друштвених система. И, на крају, приредба задовољава и потребе појединаца за стручном афирмацијом. У том смислу највише се истичу диригенти и стручни руководиоци фолклорних група. Приредбе и за њих, као и за ансамбле које воде, углавном имају елиминациони карактер. Осим те, постоје још две функције приредбе у односу на појединца. Учесници и посетиоци приредби задовољавају, свако на свој начин, потребу за том врстом културних и уметничких активности, а појединци запослени у културним установама обезбеђују себи, кроз личне дохотке, бар делимично материјалну основу за живот.

⁸ „Суботичке новине“, XXIII/18, Суботица, 19. V 1967, 7; »Magyar Szó«, XXIV/128 (7163), Нови Сад, 13. V 1967, 12; исто, XXIV/140 (7175), Нови Сад, 25. V 1967, 14. Видети и: Историјски архив Суботице, Културно-просветна заједница општине Суботица, инв. бр. 1 (Записник са састанка културно-уметничких друштава и Месне културно-просветне заједнице од 10. V 1967) и док. бр. 75 од 6. V 1967. (Допис културно-уметничким друштвима општине Суботица) и 77 од 12. V 1967. (Допис Савезу музичких друштава и организација у Новом Саду, Културно-просветној заједници Бачка Топола, Културно-уметничком друштву у Бајшу и Градском хору у Ади).

Branko Ćupurđija

ORIGIN, DEVELOPMENT AND FUNCTION OF MATEUR CHOIRS
AND ORCHESTRAS REVIEW OF SUBOTICA DISTRICT DURING 7th
DECADE OF 20 th CENTURY

Summary

The basical intention of this paper is to point out the origin, movement, contents and function of Subotica folclore (in the first place choruses and orchestras) during sixties (1961—1968), untill 1969, when it was transfered to Čantavir, near Subotica. During this period, festivals of choruses and orchestras were held in Subotica, Bačka Topola, Senta and Bajmok. They have several functions: integrating local society system, nourishing tradition (music, dance, singing) through activities of individuals and culture institutions helping professional affirmation of individuals and culture institutions, providing means of living (at least partly) for persons employed in culture institutions ogranising such festivals, and finally they are satisfying the need for this kind of tradition.